

Udgangssituationen

Bogen tilsigter befrielse fra magtstrukturer. Det betyder ikke ophævelse af autoritetsbegrebet, men autoriteter må vurderes på et reelt grundlag. Det bedste er naturligvis at være sin egen autoritet.

I gamle dage var kirken og kongehuset de styrende instanser. I dag er økonomien den største magtfaktor. Ingen har rigtigt magt over kapitaludviklingen. Regering, folketing og domstole prøver at styre processerne, men resultaterne er kompromisser uden mål. Selv forretningsverdenen er underlagt kapitalens behov. Både arbejdsgivere og lønmodtagere lider under det menneskeligt.

Autoriteter er nødvendige, så længe mennesket ikke har fundet sig selv. At lære sig selv at kende betyder samtidig at få indsigt i andre menneskers situation og problemer. En reel autoritet har overblik over og forståelse for sin egen situation - og kan derfor undgå at bruge sin magt voldeligt.

En voldsom magtfaktor i dag er pengene. Ingen formår rigtigt at se bag om det økonomiske. Det startede ganske uskyldigt, som det er tilfældet med enhver fejludvikling.

Penge er, eller var i hvert fald, en erstatning for menneskeligt samvær. Det er et menneskeprodukt, som blev indført for at gøre det hele mere praktisk. Det gav problemer at skulle bytte en tønde korn med en skjorte (eller tre?). Så valgte man at indføre et betalingsmiddel, som alle kunne bruge til at skaffe det fornødne. Menneskelige behov blev indirekte målt i møntenheder. Denne sammenhæng er forlængst glemt.

Siden er der sket en rivende udvikling. Alting skal være praktisk. Den tekniske revolution blev bl.a. forstået som en aflastning af individet. Nu skal man ikke længere bruge sine hænder til at vaskes op. ^{med} Teknik er også mediernes påvirkning og reklamer. Mennesket er blevet fremmedgjort i forhold til sine egentlige behov. Teknik er en magtfaktor, der hænger nøje sammen med kapitalen.

Den enkelte har fået mere frihed, men det er svært at bruge den naturligt. Mange har stadig hus og have og kan arbejde med fornuftige ideer og få noget ud af det. Langt mere problematisk er det at bo i boligkaréer. Behovet for trykthed løses nu ved opførelse af betonbure. Praktisk er det, og tilforladeligt indrettet, men hvad er ideen bag. Og målet?

Autoriteter løser de menneskelige behov. Uvidende folketingsmænd,

statsautoriserede revisorer, mødefolk, læger, supermarkeder, økonomiske vismand etc. Fra fødselen lærer man, at sådan er verden nu engang indrettet. Alternative virkeligheder opsøges i Ugens Rapport, kriminalserier, tegneserier, professionel sport o.m.a. Det alsidige udbud og oplagstallene er klare beviser på fremmedgørelsens omfang.

Der er kritiske røster, gud ske lov! Mennesker der prøver at leve anderledes eller finder deres egen rytme på trods af påvirkningen. Realisering i denne sammenhæng er ikke at isolere sig eller starte med at gøre oprør. Kritisk sans over for reelle magtfaktorer er imidlertid nødvendigt, som samfundet er indrettet.

Målet er at kunne fungere rigtigt i den aktuelle situation. Det nødvendiggør, at man tager hensyn til sig selv. Vi er opdraget til at se bort fra os selv. Jantelovens "Du skal ikke tro du er noget" gælder stadig. Det er legitimt at hævde sig økonomisk eller ved anden præstation, men at tage højde for sig selv og sine reelle behov og ønsker stemples meget nemt som egoisme.

Ingen anklager dig for hver aften at være opslugt af TV, men hvis du i den samme periode arbejder konstruktivt med dig selv, bliver du hurtigt en mærkelig en i andres bedømmelse. Den, der ønsker at komme rigtigt ind, bliver nemt en outsider.

Livet bliver mere og mere institutionaliseret. Fra fødsel til grav er rytmen fastlagt af ydre magtfaktorer. Opdragelse og uddannelse er nødt til at forholde sig til en samfundsudvikling, som ingen kender ideen med. Senere 8-16 job, hvor man sælger sin arbejdskraft for at tjene de nødvendige penge. Og når man ikke dur længere i maskineriet, er der plejehjem, der besørger sengeredning og hygiejne.

Selvfolgelig tjener institutioner et fornuftigt formål. Der tilgodeses menneskelige behov, og man kan ikke bebrejde nogen for positive intentioner. Hvad der mangler, er en kritisk holdning i forhold til tendensen. Hvor fører det hen?

Realisering er at bruge sig selv bedst muligt. Det konkrete arbejde fortjener imidlertid en perspektivering. Perspektiver kan handlingslamme. Det er ikke meningen.

At finde sig selv og at handle i overensstemmelse hermed er en vanskelig sag med de nuværende samfundsforhold. Alle er dog bedre tjent - på lang sigt - med autensitet end med anonymitet. Problemet er at komme rigtigt ud af sin tingslignende status.

Organisme - organisation

Hvordan gearder man sig, og hvordan overskuer man helheden? En væsentlig pointe er det at nå tilbage til den oprindelige sammenhæng. Jo større chance er der for holdbarhed i de nye helheder, der etableres.

Udgangssituationen er fremmedgørelse, manglende kendskab til sit eget væsen og til samfundsopbygningen.

En måde at nærme sig problemet er at betragte samfundet som en organisme. Derved ligter det såvel naturen som individet. En organisme er en helhed, der fungerer som et hele. Når et led ændrer sig/ændres, er de øvrige nødt til at følge efter i udviklingen eller at få leddet tilbage til sin tidligere tilstand. Organismen sørger selv for balancen, eller dens væsen er at vedligeholde balancen.

Til forskel fra naturen og individet er samfundet tillige en organisation. En sådan har ikke den samme organiske sammenhæng som det naturbestemte. Organisationen kræver et jeg og en bevidsthed, en ledelse og en ideologi. Hos visse dyrearter ser man noget lignende, en art kultur, men organisation er væsentligst menneskeværk. Balanceakten er ikke længere autonom, indbygget i helheden, men overladt til ledelsen. Denne er omvendt nødt til at normere, at lave regler for at få det hele til at fungere.

Mennesket er en organisation og en organisme. Organismen er det naturlige, størlegemet og astrallegemet. Afhængig af ^{den} menneskelige udvikling styres den af jeget og bevidstheden.

Hos såkaldt primitive er der egentlig ikke tale om en organisation. Stammen fungerer i samsklang med naturen. Den styres af en høvding og en medicinmand. Den første har ledelsen, mens den anden sidder inde med viden, en art jeg og bevidsthed. Stammens medlemmer er underlagt tabuer og har et sparsomt ordforråd. Det specifikt menneskelige er ikke særlig udviklet.

Civilisationen bevirker et reduceret og mindre klart forhold til naturen. Tabuer erstattes af normsystemer, og sproget kultiveres.

Kulturprocessen kan med lige ret kaldes udvikling og fremmedgørelse. Mennesket fjerner sig fra naturens barske greb, men hæmmer tillige sin spontanitet og vækst. Byudviklingen er et godt eksempel herpå. Byen er en organisation, der langt op mod vore dage fungerer som en organisme: Husmand, smeden, de ældste i rådet klarer problemerne indbyrdes, og landsbyen er selvforsynende. En fast organisation er der egentlig ikke tale om, selv om mændene bestemmer over kvinder, børn og tjenestefolk.

Byerne organiseres i takt med vareudviklingen. Det dannes byråd og domstole til at tage sig af uoverensstemmelser mellem laugene og borgerne indbyrdes.

Den næste udvikling af samfundet er institutionsdannelsen. Staten er den første institution, og siden følger andre. Samfundets kompleksitet nødvendiggør en overordnet styring. I takt med kapitaludviklingen ophører det organiske i handel, lovgivning osv. Funktioner i samfundet bliver institutionaliserede.

En institution er en strukturdannelse, der helt har løsrevet sig fra naturen. Jeg og bevidstheden har aflejret sig i en fast samfundsstruktur. Resultatet er, at det astrale og det æteriske degraderes, eller underordnes, f.eks. det økonomiske. Institutionen ser bort fra eller fortrænger det organiske. Og den er en videreudvikling af organisationen. Det bedste eksempel på afstanden til det naturlige er bureaukratiet. En magtstruktur, der knap nok tager højde for mennesket.

Sidste led i tingsliggørelsen er, når organisationen bliver mekanisk. Kapitalen er en mekanisme, hvad især Marx har udviklet. Det oprindelige menneskelige eller naturlige er helt løsrevet fra sin sammenhæng. Institutionen bliver en mekanisme, når organisationen mister sin reelle magt. Fra dette abstraktionsniveau er mennesker tal eller brikker, mekaniske størrelser i et stort maskineri. Jeg og bevidstheden er helt elimineret i dette spil.

Tingsliggørelsen

Udviklingen væk fra naturen ser sådan ud som en 4-hed:

(28)	ORGANISME
	ORGANISATION
	INSTITUTION
	MEKANISME

Hvert nyt led er en mere praktisk udgave af det foregående. Det giver mening, at en organisme organiseres, og at en organisation institutionaliseres. Men det er absurd, at et organisk hele udvikles til en mekanisme. Det er, hvad der er sket med de menneskelige behov, idet omfang de styres af kapitallogikken. Købekraften skal forbedres, siger man i det politiske liv eller i TV-avisen. Skulle det formuleres mere reelt, burde man sige: Den menneskelige organisme skal ændres og tilpasses det økonomiske behov.

I følgende skema vil det fremgå, hvordan man fra de 4 niveauer det samme fænomen. Der anlægges forskellige synsvinkler på det samme problem. Resultatet er, at man enten taler forbi hinanden - den berømmelige kommunikationskløft - eller man udelukker problemstil-

linger med den begrundelse, at de er sagen uvedkommende. Skal mennesker fri af deres fremmedgørelse, er det nødvendigt at indse denne sammenhang.

(29)

SYNSVINKEL EMNE	Organisk	Organisatorisk	Institutionelt	Mekanisk
MENNESKE	En del af naturen	Et samfundsvæsen	Et individ	Arbejdskraft
PERSONLIGHED	En helhed	Et menneske	En person	Ydeevne
IDENTITET	Mening	Interessefællesskab	Legitimering	Forbrugergode
BEHOV	Noget naturligt	Problemer	Ønsker	Købekraft
SAMFUNDET	Mennesker	Helheden	Institutioner	Markedet
NATURFOLK	Stammer	Primitiv kultur	U-lande	Kolonilande
NATUREN	Autonomi og balance	Plante-, dyre- og mineralriget	Råstoffer	Brugsværdi

Kolonne 2 var betegnelser, som vi i hvert fald tidligere lærte i skolen. 3. kolonnes begreber finder man i den videre uddannelse og i forretningsverdenen. Den 4. kolonne hører vi i TV-avisen og i det politiske og økonomiske liv. Den første kolonnes betegnelser skulle man altså lære under opdragelsen.

Der kunne fortsættes længe endnu med forskellige emner og temaer. Allerede ved disse få sammenhænge er det dog muligt at se forskellene. Især er det klart, hvor utroligt det bliver, at to udtryk dækker det samme, når man springer en eller to kolonner over. Ydeevne kan gælde både et menneske og en maskine. På dette abstraktionsniveau tænkes der kun funktionelt.

Der er tale om forskellige virkeligheder, der dækker den samme verden, men med hver sin opfattelse af livet. For en person, der oplever verden organisk, er lykken livsudfoldelse. Lykken for 4. kolonne er kapitalgevinst. De tænker forskelligt og er derved ude af stand til at forstå hinanden.

Fremmedgørelse ligger i sproget og opretholdes gennem det. Alene at få de rigtige begreber om verden er et vigtigt skridt på vej mod virkeliggørelse.

Skemaet viser en stadig afskrælning af mennesket, jo mere industrialiseret samfundet bliver. Tingsliggørelsen foregår på alle niveauer i samfundet.